

**Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského (NPMK)**  
**Národní institut pro další vzdělávání (NIDV)**

Vás srdečně zvou na konferenci

**Odras 1. světové války ve škole a ve společnosti**

Konference se koná u příležitosti 120. výročí narození Přemysla Pittra,  
významného představitele humanismu 20. století

**Konference se uskuteční ve čtvrtek 19. února 2015**

v budově C, MŠMT, sál 081, Karmelitská 7, Praha 1

**Program**

|                      |                                                                                                                                                                                       |
|----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9.30 – 10.00         | Prezence účastníků                                                                                                                                                                    |
| <b>10.00 – 10.15</b> | <b>Zahájení konference</b><br>Jan Zíkl, 1. náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy<br>PhDr. Markéta Pánková, ředitelka NPMK<br>Mgr. et Mgr. Helena Plitzová, ředitelka NIDV |
| 10.15 – 11.00        | <b>Dětství a škola za 1. světové války</b><br>Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc (Univerzita Pardubice)                                                                                |
| 11.00 – 11.35        | <b>Odras 1. světové války v učebnicích dějepisu, čítankách a historických<br/>školních výročních zprávách</b><br>Mgr. Zuzana Švastová (NPMK)                                          |
| 11.35 – 11.50        | <b>Využití speciálních webových stránek NPMK k 1. světové válce v rámci<br/>výuky dějepisu a společenskovedních předmětů</b><br>Ing. Eva Rezková (NPMK)                               |
| 11.50 – 12.00        | Diskuse                                                                                                                                                                               |
| <b>12.00- 13.15</b>  | Přestávka na oběd                                                                                                                                                                     |
| 13.15 – 14.05        | <b>Přemysl Pitter jako voják na frontách Velké války</b><br>Bc. Petr Matějček (NPMK)                                                                                                  |
| 14.05 – 14.35        | <b>Možnosti využití egodokumentů P. Pittra ve vyučování o 1. světové válce</b><br>PhDr. Lenka Lajsková (NPMK), Bc. Veronika Chládková (NPMK)                                          |
| 14.35 – 15.05        | <b>Rozmach pacifismu v Československu jako jeden z důsledků Velké války</b><br>Bc. Radek Valenta (NPMK)                                                                               |
| <b>15.05 – 15.30</b> | Závěrečná diskuse, zakončení konference                                                                                                                                               |

Změna programu vyhrazena

## Organizační poznámka

Konference bude pořádána na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy v Karmelitské ul. 7, Praha 1, přízemí budovy C, místnost C81. Při vstupu do budovy je nutno se prokázat osobním dokladem. Cestovné si hradí účastníci sami. Účast na konferenci je bez konferenčního poplatku.

Doprava: tramvaje č. 22, 20, 12, zastávka Hellichova

Kontakt: [lajskova@npmk.cz](mailto:lajskova@npmk.cz) (za NPMK)

Kontakt: [hudecova@nidv.cz](mailto:hudecova@nidv.cz) (za NIDV)

**Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Valdštejnská 20, 118 00 Praha 1**  
**Národní institut pro další vzdělávání, Senovážné nám. 25, Praha 1**

## Přihláška na konferenci

dne 19. února 2015

**Odras 1. světové války ve společnosti. Konference u příležitosti 120. výročí narození P. Pittra,**  
**významného představitele humanismu 20. století**

Titul, jméno: .....

Pracoviště.....

Kontaktní adresa: .....

.....

Telefon: ..... E-mail: .....

V ..... dne: .....

Podpis:.....

**Přihlášky zasílejte na e-mailovou adresu:**

[lajskova@npmk.cz](mailto:lajskova@npmk.cz) nebo poštou na adresu muzea, a to do 27. 1. 2015

## **Anotace příspěvků**

### **Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc: *Dětství a škola za 1. světové války***

Osudy dětí, žijících v českých zemích v letech 1. světové války, historiky zatím příliš nezaujaly. Přitom otázka, jaký měly válečné události vliv na školní výuku a na podobu dětství, do jaké míry zvrátily dětem a dětství nakloněný vývoj probíhající v 19. století, je nesporně legitimní. V příspěvku se zaměříme na nedostatek základních životních potřeb, který na děti doléhal. Na základě analýzy dobových čítanek se dozvíme o výchově k rakouskému patriotismu v tehdejších školních zařízeních. Stručně si povšimneme osudu dětí bez domova a dětí internovaných.

-----

### **Mgr. Zuzana Švastová: *Odras 1. světové války v učebnicích dějepisu, v čítankách a historických školních výročních zprávách***

Přednáška shrne výsledky porovnání učebnic dějepisu a čítanek. Bude sledovat, zda a jak byla v prvorepublikových a následně vydaných učebnicích pojednána témata:

- 1. světová válka
- Československé legie a legionáři
- Vznik Československa
- Osobnosti doby

Přednáška bude doplněna informacemi z historických školních výročních zpráv, prostřednictvím nichž lze sledovat, jak válka ovlivňovala každodenní život škol, učitelů i dětí. Současně bude představen web 1918-1918.npmk.cz, budovaný od roku 2014 v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského.

-----

### **Bc. Petr Matějček: *Přemysl Pitter jako voják na frontách Velké války***

Příspěvek představí posluchačům osudy významného českého humanisty a sociálního pracovníka P. Pittra během první světové války, kam se dostal coby devatenáctiletý dobrovolník. Pozornost proto bude soustředěna na vylíčení jeho osobních prožitků, které během čtyř let Velké války zakusil a na způsob, jakým ovlivnily jeho další život, postoje a názory. Dalším cílem pak bude popsat na prožitcích P. Pittra každodenní život obyčejných vojáků na bojištích, ale také např. bojové útoky, práci zdravotníků, nebo vztah důstojnictva k mužstvu. Pro lepší orientaci bude líčený příběh dále zasazen do kontextu událostí a střetů, které se v té době odehrávaly na bojištích, kde byl P. Pitter v rámci rakousko-uherské armády nasazen.

-----

### **PhDr. Lenka Lajsková, Bc. Veronika Chládková: *Možnosti využití egodokumentů P. Pittra ve vyučování o 1. světové válce***

Cílem příspěvku je seznámení s možnostmi využití dobových materiálů spojených s osobností P. Pittra ve vyučovacích hodinách, které se vztahují k 1. světové válce. Předností je přiblížení Velké války na osudu konkrétní osobnosti, možnost vhledu do osobních prožitků a dalších životních osudů. Na základě dobových materiálů nabízíme i prostřednictvím aktivizačních metod možnost, jak využít autentické materiály P. Pittra (jako např. frontový deník, vojenské dokumenty, dobové verše apod.) ve vyučovací jednotce. Deníkové záznamy poskytují možnosti pro práci s texty, umožní seznámit se

s pocity prostých vojáků, se vztahem důstojnictva k mužstvu, k zásobování i s náročným životem v zákopech frontových linií. P. Pitter je také autorem veršů, které po 1. světové válce vydal pod názvem *Pod šedým kabátcem*. Zachytil v nich reflexe na válečnou hrůzu, většinu napsal přímo na frontových zákopech. Tento materiál je možné vhodně využít i při literární či dramatické výchově. Válka významně změnila život P. Pittra. Vyšel z ní jako hluboce věřící člověk odmítající násilí, který se rozhodl zasvětit svůj život pomoci druhým.

-----

#### **Bc. Radek Valenta: *Rozmach pacifismu v Československu jako jeden z důsledků Velké války***

Cílem příspěvku je poskytnout bližší seznámení s tímto celosvětovým fenoménem v tuzemských poměrech ve 20. letech 20. století. Mezi významné signatáře pacifismu v ČSR můžeme počítat např. Emanuela Rádlu, Jindřicha Groaga, Karla Čapka, Přemysla Pittra.

P. Pitter se do 1. sv. války přihlásil jako dobrovolník, prožil velké duchovní obrácení a stal se pacifistou a křesťanem. V letech 1924-1942 vydával časopis *Sbratření*, kde v prvních letech převažovaly právě články o pacifismu. Souběžně s tím pořádal pravidelné a úspěšné přednášky po celé republice. Za morální podporu odpíračů vojenské služby a za propagování pacifismu byl P. Pitter opakovaně soudně trestán a jím řízení spolky byly sledovány. Smysl pro mírové soužití a odpor vůči násilí později promítal i do své celoživotní práce s mládeží.

## Příloha 1:

### Přemysl Pitter (1895 – 1976)

Bez nadsázky se dá říci, že je život P. Pittra jako otevřená učebnice dějepisu. Všechny dějinné zvraty bouřlivého 20. století ovlivnily jeho životní osudy a názory.

Na frontách 1. světové války poznal, že není schopen zabíjet a nenávidět. Otřesné frontové zážitky ho přivedly zpět od ateismu ke křesťanství a k přesvědčení, že „můj život nepatří mě“. P. Pitter a jeho přátelé se angažovali v mezinárodním pacifistickém hnutí. Působili v hnutí vegetariánů a abstinentů. Své názory zveřejňovali také ve článcích vlastního časopisu „k obrodě ducha i společnosti“ – ve *Sbratření*.

Nejdůležitější byla ale Pittrova angažovanost v sociální oblasti: působil mezi chudými dětmi na pražském Žižkově. S pomocí přátel vybudoval Milíčův dům a později ozdravovnu v Mýtě u Rokycan, ve své době ojedinělá zařízení pro mimoškolní činnost dětí. Děti ze sociálně slabých rodin zde nalézaly pěkné prostředí, herny, klubovny, knihovnu i sál na pohybové hry. Vychovatelé s dětmi dělali domácí úkoly, vedli je v zájmových kroužcích, při práci v dílně, na zahradě nebo při sportu. Vše bylo vedeno v bezkonfesijním, ale křesťanském duchu.

Již před 2. světovou válkou navštěvovaly Milíčův dům děti emigrantů z nacistického Německa, později děti uprchlíků ze Sudet; během 2. světové války zde trávily čas děti židovské, které jinak nesměly navštěvovat žádná dětská zařízení – Milíčův dům a ozdravovna v Mýtě u Rokycan v tom představovaly opravdovou výjimku a staly se tak praktickým příkladem soužití tří národností.

Mezi morálně nejhodnotnější počiny P. Pittra patří bezpochyby „akce zámky“. V letech 1945–1947 dokázal pouze s několika spolupracovníky zřídit v několika zámcích v okolí Prahy ozdravovny pro děti z koncentračních a internačních táborů. Zcela v souladu se svým celoživotním postojem byl P. Pitter i tehdy v prvních mírových týdnech roku 1945 připraven konkrétními činy pomáhat těm nejzranitelnějším – dětem bez rozdílu národnosti, těm, které válečné útrapy poznamenaly nejbolestivěji. Projekt společného pobytu dětí z vyvražděných židovských rodin s dětmi německými – do té doby dětmi nepřátel, které byly třeba v Hitlerjugend, byl krátce po osvobození nesmírně náročný, ale bezesporu unikátní. Zároveň s péčí o „zámecké“ děti se rozvinulo i pátrání po dětech, které se během válečné doby ztratily či zmizely. V Německu byly publikovány seznamy dětí v ozdravovnách a záhy začaly do Milíčova domu docházet dopisy od institucí i zoufalých rodičů s žádostmi o pomoc při pátrání po nezvěstných dětech.

V r. 1951 byl nucen P. Pitter emigrovat. Léta působil v německém táboře pro uprchlíky Valka, spolupracoval s rádiem Svobodná Evropa, přispíval do exilových časopisů. Poslední roky života strávil ve Švýcarsku, kde založil Husův sbor Čechů a Slováků v Curychu; vydával časopis Hovory s pisateli. Pittrovo celoživotní dílo bylo oceněno již za jeho života: v Izraeli bylo jeho jméno zvěčněno v Jeruzalémě na Hoře Paměti, získal oficiální uznání izraelské vlády a titul Spravedlivý mezi národy, v roce 1973 obdržel Záslužný kříž I. třídy Spolkové republiky Německo. U příležitosti 80. narozenin mu byl udělen čestný doktorát teologie curyšské univerzity. V r. 1991 propůjčil prezident Václav Havel P. Pittrovi Řád T. G. Masaryka III. třídy in memoriam za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva.